

CANIKLI-ZÂDE TAYYAR MAHMUT PAŞA VE DAĞLI EŞKIYASI ÜZERİNE GÖNDERİLMESİ

Mehmet BİLGİN*

ÖZ

Canikli-zâdeler; Canik sancağında yerel derebeylerden biri olarak yükselmişti. Trabzon vilayetinde de yerel derebeylerin isyan edip halkı ezdikleri bir dönemde vali olarak atanıp bir hanedan olarak geniş bir bölgeyi üç nesil ard arda yönetmişlerdir. 1757 yılında mirmiranlık rütbesi ile Trabzon valiliğine atanan Süleyman Paşa'dan sonra; 1773 de Vezir rütbesi ile kardeşi Ali Bey, Trabzon Valisi olarak atandı. 1778 yılında Kırım Seraskerliği görevinde iken verilen emirleri dinlemeyen Ali Paşa isyan edip Rus kontrolündeki Kırım'a sığınmıştı. 1781 de Ali Paşa af edildi ve vezirlikle Trabzon vilayeti tekrar kendine verildi. Benzer durumları ölümünden sonra Trabzon valiliğine atanmış Büyük oğlu Battal Hüseyin Paşa ve O'nun oğlu Tayyar Mahmut Paşa da yaşamıştır. Tayyar Mahmut Paşa babasının yerine Trabzon valisi ve Mısır seraskeri olmuştu. Mısır dönüşünde Rumeli'deki Dağlı eşkiyasını tedip etmek üzere görevlendirilir ve görevini başarı ile tamamlayıp Trabzon'a döner. İsyân eden Tayyar Mahmut Paşa Rusya'ya iltica etti. Kırım'da ikamet ederken, İstanbul'da III. Selim tahtan indirildi. IV. Mustafa tahta çıktı. Tayyar Mahmut Paşa 1807 Temmuz'unda Kırımdan İstanbul'a geldi. Gelmesinden IV. Mustafa memnun olmuştu. Sadaret Kaymakamlığı görevine getirildi. Sonra bu görevden ve vezirlikten azl edilip Varna'ya sürüldü ve Ağustos 1808 de Varna'da idam edildi.

Anahtar Kelimeler: Canikli-zâde, Battal Hüseyin Paşa, Tayyar Mahmut Paşa, Dağlı Eşkiyası, Trabzon, Rumeli.

CANIKLI-ZÂDE TAYYAR MAHMUT PASHA AND HIS APPOINTMENT AGAINST MONTAINER BANDITS

ABSTRACT

Canikli-zâde family had risen as a local overlord in Canik province. Canikli-zâdes were appointed to Trabzon Province as governor in an era when local feudal lords were revolting against the central authority and tyrannized over the people. Canikli-zâde's ruled over a wide territory as a dynasty for three generations. After Suleiman Pasha was appointed as governor of Trabzon in 1757, his brother Ali Pasha, entitled as vizier, was appointed as governor of Trabzon in 1773. While Ali Pasha was executing his duty as the head of the army in Crimea Province in 1778, he had rejected to follow the orders and defected to the Crimea under Russian control. In 1781, Ali Pasha have been forgiven and put in charge in Trabzon Province as governor and vizier again. His son, Battal Hussein Pasha, and his grandson Tayyar Mahmut Pasha, who were both appointed as Trabzon governor later, experienced similar occasions. Tayyar Mahmut Pasha replaced his father as governor of Trabzon and head of the army in Egypt. After he returned from Egypt, he was appointed to fight against the bandits in Dağlı, Rumelia. He successfully executed his mission and returned back to Trabzon. He was dismissed from his duties in April 1808, and went into exile in Varna. He was executed in August 1808 under Mahmut II's orders.

Keywords: Canikli-zâde, Battal Hussein Pasha, Tayyar Mahmut Pasha, Dağlı Bandits, Trabzon, Rumelia.

Araştırma Makalesi

Makale Gönderim Tarihi: 01.02.2023; Yayına Kabul Tarihi: 10.03.2023

* Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Aydın Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, İSTANBUL; ORCID: 0000-0002-9413-2869, E-posta: mehmetbilgin1@aydin.edu.tr

Giriş

Canikli-zâdelerin (Özkaya, 1972; Özkaya, 1973; Mert, 1992, Özkaya, 1994; Karagöz, 2003; Şahin, 2003) ortaya çıktıkları dönem, imparatorluğun tüm bölgelerinde olduğu gibi Trabzon vilayetinde de yerel derebeylerin adeta yerel hükümetlere dönüşüp, merkezden gelen emirleri pek dinlemedikleri, kendi aralarındaki çatışma ve çekişmeleri ile halkı ezdikleri bir dönemdir. Osmanlı taşrasında; üretim düzeni, buna bağlı olarak vergi ve asker alımı ile birlikte asayiş de bozulmuştu. İmparatorluğun taşrada tüm bunlarla devlet adına baş edebilecek kadar güçlü yöneticilere ihtiyacı vardı. Fakat dönemin şartları gereği, bunlar ancak yerelden yükselmiş güçlerin arasından çıkabilirdi. Osmanlı İmparatorluğunun 1750-1850 yılları arasındaki yüz yılı, yerel hanedanlar ve vakalarının hikâyeleri ile şekillenmiştir.

Batı Karadeniz'den başlayarak tüm güney Karadeniz, kuzey Kafkasya ve Kırım bölgesi dâhil çok geniş bir coğrafyada, birkaç nesil yöneticilikler yapmış olan Canikli-zâdeler; bu süreçte mevcut diğer yerel hanedanlarla benzer birçok özelliğe de sahiptiler. Fakat diğer yerel hanedanlardan farklı olan bazı karakteristik özellikleri de mevcuttu. Bunlar arasında en önemli özellik, ardışık isyanlarında yenildikten ve malları müsadere edildikten sonra, üç Canikli-zâde Paşanın Rusya'ya firar etmeleridir. Rus yönetimi altında bir-iki ya da birkaç yıl aileleri ile birlikte yaşadıkları şartlar değişip kendilerine ihtiyaç duyulduğu için affedilmiş ve Osmanlı mülkünde dönerek tekrar eski güçlerine kavuşmuşlardır. Tayyar Mahmut Paşa, dedesi Hacı Ali Paşa ve babası Battal Hüseyin Paşa ile iki defa Rusya'da sürgünde yaşamış ve kendisi de kaçarak üçüncü defa Rusya'ya iltica etmişti. Çocuk ve genç yaşındaki sürgünlerde Rus okullarında eğitim almıştır. 1793 de ünlü Rus generali Alexander Suvorov'un hizmetinde çalışmış ve Kırımlıları Rusya aleyhine kışkırtıyor, Bab-ı Âli ile gizli bir anlaşması var suçlamasıyla soruşturma geçirip hapse atılmıştır (Şahin, 2003, s. 68-69). Amasya Tarihi yazarı Abdi-zâde Hüseyin Hüsâmeddin Yaşar, Canikli-zâdelerin Rus mühtedisi olduğunu yazar (2022c, s. 464-465). Bunun yaşananlardan doğan bir algı mı yoksa tarihsel gerçekliği olan bir olgu olup olmadığı ise tartışılmaya açıktır.

Canikli-zâdeler

Canikli-zâdelerin tarih önüne çıkmaları Fatsalı Ahmet Ağa ile (Ahmet Cevdet, 1972, s. 690). Fatsalı Ahmet Ağa'nın büyük oğlu olan Süleyman Paşa; belgelerde sırası ile Ağa, Bey ve Paşa gibi unvanlarla, kapıcıbaşı payesi ve mirmiranlık gibi rütbelerle anılmıştır. 1757 yılında mirmiranlık rütbesi ile Trabzon valiliğine tayin edilen Süleyman Paşa'dan istenen; bölgede, birbirleri ile rekabet halinde düzeni bozan derebeyleri hizaya sokup, devlet düzenini tekrar tesis etmesi idi. 1757 yılında Kalcıoğlu Ömer Ağa liderliğinde Trabzon'da isyan eden yerel ayanlar, valilerin oturduğu sarayı dahi tahrip etmişlerdi (Yürük, 2014, s. 63). Süleyman Paşa'nın kardeşi Ali Bey, bu zor görevlerin üstesinden kolaylıkla gelebilmede ağabeyinin sağ koluydu. Canikli Süleyman Paşa, 1757 de Trabzon valiliğine atandıktan sonra 1758-1760 yıllarında Maraş ve 1760 da tekrar Trabzon valiliği görevlerine atanmıştı. Ardından 1768 Kefe beylerbeyliği, 1769 da Özü muhafızlığı, Karaman valiliği, Niğbolu ve İsmail kaleleri komutanlığı gibi görevlerde bulundu. Mehmet, İbrahim ve Sadullah adlı üç erkek çocuğu bulunan Süleyman Paşa'nın 1770 yılında vebadan ölümünden sonra, hanedanın önderliği kardeşi Ali Bey'e geçmişti (Mehmet Süreyya, 1996, s. 1543-1544).

Ağabeyi Süleyman Paşa ve devlet tarafından verilen her görevin altından kalkan Ali Bey, Canik muhassılı iken, 1762 yılında Karahisar-i şarki voyvodalığına atandı. Aynı yıl Karahisar-i şarki maden emanetini iltizamen üzerine aldı (Bay, 2007, s. 98-99). 1767'de Trabzon, ertesi yıl da Amasya mutasarrıflığında bulunan Ali Bey, 1769'da Hotin savaşına Abaza Mehmet Paşa komutası altında katılmıştı. Savaş esnasında yaralı olarak düşmana

esir düşmek üzere iken, Abaza Mehmet Paşa tarafından kurtarılmış ve beraber Hotin kalesine dönmüşlerdi (Ahmet Cevdet, 1972, s. 690). Kaderin cilvesi Ali Bey, daha sonra Abaza Mehmet Paşa'nın infazı ile görevlendirilmiş ve iki yıl önce hayatını kurtaran komutanı ve arkadaşı Abaza Mehmet Paşa'nın infazını gerçekleştirmişti (Şahin, 2003, s. 50-51). 1770'te katıldığı Kartal savaşı yenilgisini yaşayan Ali Bey, kardeşinin ölümünden sonra; 1773'te vezir rütbesi ile Trabzon valisi olarak atandı.

Canikli Ali Paşa, bu görevden sonra Kırım seraskeri, Erzurum, Sivas valilikleri, Kırım seraskeri (2. defa), Kars seraskeri, Tokat voyvodası, Kastamonu sancağı, Gümüşhane maden emini, Canik muhassılı, Amasya mutasarrıfı, gibi görevlere atanmıştı. Oğullarından Battal Hüseyin Paşa da Şebinkarahisar voyvodası, Canik mütesellimi, Erzurum valisi, Şark seraskeri, Trabzon valisi, Halep eyaleti, Şam valisi, Haç emiri, görevlerinde bulunmuştur (Özkaya, 1972, s. 484-485).

1778 yılının ortalarında Erzurum valiliğine tayin edilen Ali Paşa'dan boşalan Trabzon valiliğine, oğlu Mikdat Ahmet Paşa atanmıştı. Ancak çok genç yaştaki vali durumu kontrol altına almada zorlandı ve Trabzon'da artan eşkıyalık olaylarının önlenmesi için, babası ile Erzurum ve Trabzon valiliklerini becayiş edildi. Ali Paşa Trabzon valiliğine; Mikdat Ahmet Paşa ise 1779 ortalarında Amasya mutasarrıflığı da elinde kalmak şartıyla Erzurum valiliğine atandı. Mikdat Ahmet Paşa 1777'de Amasya mutasarrıfı, 1778'de 18 yaşında iken Sivas valisi olmuştu.

Ali Paşa'nın artan gücü sonucu, Trabzon, Amasya, Sivas, Tokat, Gümüşhane, Kars ve Erzurum bölgesi Ali Paşa ve genç yaştaki oğullarının eline geçti. Bu süreçte Ali Paşa, Süleyman Paşa'nın çocuklarını kontrol altında tutmuş ve fazla yükselmelerine izin vermemişti. Süleyman Paşa'nın oğlu Mehmet Paşa 1778 yılında mirmiran rütbesiyle Çorum mutasarrıflığı (Karagöz, 2003, s. 114), 1786'da ise Kocaeli mütesellimi görevinde bulunmuştur (Şahin, 2003, s. 47). Ali Paşa'nın da damadı olan Sadullah Paşa 1780-1785 yılları arasında Canik muhassılı görevinde bulundu (Şahin, 2003, s. 48). Canikli-zâdeler, her halükârda bir hanedanlık gibi Batı Karadeniz ile birlikte tüm kuzey doğu Anadolu'da ve Kafkasya sahillerinde hâkimiyetlerini yaymıştı.

Ali Paşa'nın 2. Kırım seraskerliği, Rusların kontrolüne giren Kırım'ın tekrar Osmanlıya bağlanmasını temin içindi. 1778 yılında Kırım seraskerliği görevinde asker yüklü donanma gemileri ile Kırım sahillerinde beklerken, verilen emirler; Kırım'da kışlayıp, bölgeden ayrılmaması, Rusları cesaretlendirip Kafkas kabilelerini ümitsizliğe sevk etmemesi şeklinde idi. Fakat Ali Paşa verilen emirlere uymadı. Karaya çıkıp tutunacak kadar gücü olmadığını bilerek; kış mevsiminde, fırtınalı bir denizde, gemilerdeki askerlerle Kırım sahillerinde beklemenin de bir sonuç vermeyeceğini görerek, Eylül 1778 sonlarında Sinop'a döndü. Onun bu hareketi çekemeyenlerini harekete geçirmiş ve olayın Ali Paşa'nın emirleri dinlememesi devlete karşı isyan şeklinde yorumlanmasına yol açmıştı (Karagöz, 2003, s. 72).

Ali Paşa Kırım seraskerliği görevinde iken, emrini dinlemeyerek istediği askerleri göndermeyen, Cabbar-zâde konusundaki şikâyetlerinde ısrar etmişti. Onun son davranışı ayrıca Cabbar-zâde üzerine yürüyecek endişesi de yaratmıştı. Gelişmeler üzerine Ali Paşa'nın ortadan kaldırılmasına karar verildi. Cabbar-zâde Mustafa bölgeden derlediği kuvvetlerle Ali Paşa'nın, üzerine yürüdü. Karşısına çıkan Ali Paşa kuvvetlerini bozguna uğrattı Bafra Bölgesinde bulunan Ali Paşa, üzerine yöneldi. Ali Paşa çatışmaya girmeyerek Canik bölgesinden Sinop'a doğru gitmiş yanında bulunan aile fertleri ile birlikte Gerze'den bindiği bir gemi ile Kırım'a geçmişti. Osmanlı yönetimi Ali Paşa'nın Trabzon'a gideceğini hesaplayarak tedbirler almış, emirler yazmıştı. Fakat Ali Paşa'nın Kırım'a geçtiği anlaşılınca, Kafkasya ve Anadolu sahilleri ile irtibatını kesecek ilave tedbirler için de emirler gönderildi (Karagöz, 2003, s. 101-102).

Ali Paşa'nın Kırım'a kaçmasından sonra Erzurum valiliğinde bulunan oğlu Mikdat Ahmet Paşa'nın da yakalanarak hapsedilmesi için Erzurum mütesellimine bir yazı gönderildi. Ferman daha Erzurum'a ulaşmadan haberdar olan Mikdat Ahmet Paşa bir süre Karahisar-ı Şarki bölgesinde saklandı. Mikdat Ahmet Paşa'nın ısrarla bağışlanma istekleri reddedilmiş, teslim olması üzerine Sivas'tan alınarak Bursa'da ikamet ettirilmesi düşünülmüştü. Ancak daha sonra vezareti kaldırılarak Seddülbahir kalesine nakli uygun görüldü (Karagöz, 2003, s. 115-116).

1781'de Ali Paşa affedildi ve vezirlikle Trabzon vilayeti tekrar kendine verildi. Oğlu Mikdat Ahmet Paşa da, vezareti iade olunarak Temmuz 1781'de Erzurum valiliğine atandı ve "*ber vech-i arpalık*" Amasya mutasarrıflığı verildi. 1782'de Çorum mutasarrıflığı, Karaman valiliği, 1784'te Trabzon valiliği, 12 Mart 1785'te Cerde başbuğluğu ile Trablusşam valiliği yapan Mikdat Ahmet Paşa (Karagöz, 2003, s. 148), 14 Haziran 1785'te Sivas valisi oldu (Abdizâde, 2022, s. 672). Sivas valiliğine tayin edilen Mikdat Ahmed Paşa'nın Cabbar-zâdelerle geçinememesi üzerine Sivas'tan alınarak 20 Kasım 1785'te Diyarbakır valiliğine getirildi. Daha sonra sırasıyla 1 Temmuz 1786'da tekrar Karaman valiliğine, 3 Şubat 1786'da Sinop'u muhafaza şartıyla ikinci defa Sivas valiliğine atandı (Karagöz, 2003, s. 149).

Mikdat Ahmet Paşa, savaşın başlamasından kısa bir süre sonra Boğdan başbuğluğuna atandı. Fakat Yaş tarafındaki başarısızlığından dolayı, vezirliği kaldırılarak görevinden alındı. 1790 yılında yeniden görev verilerek ordu sürücüsü tayin edilen Mikdat Ahmet Paşa, bu görevinde de başarısız olunca görevlerinden azledilerek Filibe'ye sürüldü. III. Selim, Anapa'nın Rusların eline geçmesinde ağabeyi Battal Hüseyin Paşa'yı sorumlu tuttuğu için 1792 yılında Filibe'de bulunan Mikdat Ahmet Paşa'yı da idam ettirdi (Karagöz, 2003, s. 101-102).

Canikli Ali Paşa'nın büyük oğlu Battal Hüseyin Paşa, babasının valiliği esnasında Trabzon'da doğmuştu. Babası tarafından Amasya Mütesellimi olarak atandı. Fakat halk onun idare şekline memnun olmayınca, küçük kardeşi olan Mikdat Ahmet Bey, Amasya mütesellimi Battal Hüseyin Bey de Karahisar-ı şarki hassı voyvodası oldu. Bir yıl sonra da Canik muhassılığına atandı. Bu görevi esnasında dergâh-ı âli kapıcıbaşı payesi verilerek kendisinden Soğucak kalesi için 500 asker istendi (BOA. C. AS. 13841). Daha sonra Gürcistan ve Kırım seferleri esnasında da sürücülük görevi ile asker istenen Battal Hüseyin Paşa, daha sonra babası ile birlikte Kırım'a kaçtı.

Kırım Hanı Şahingiray'ın araya girerek Canikli ailesinin affedilmelerini istemesinden sonra İstanbul'daki taraftarlarının da devreye girmesi ile Ali Paşa ve ailesi 1781 yılında affedilerek eski rütbeleri ve görevleri iade edildi (Karagöz, 2003, s. 124-127). Babasının affı ile tekrar görev verilen Battal Hüseyin Paşa, babasının ölümünden sonra ailenin liderliğini de eline almıştı.

Canikli Ali Paşa'nın affından sonra Battal Hüseyin Bey de, kapıcıbaşı payesini tekrar almış ve 1784 yılında Şam valiliği (BOA. A. AMD. 26. 17), Hac emirliği, Ali Paşa'nın ölümünden sonra 2 Temmuz 1785 tarihinde vezirlikle Erzurum valiliği (BOA. C. DH. 341. 17050) ve Şark seraskerliği, 1786 yılında Trabzon valiliği verildi (BOA. C. DH. 249. 12401). 1788'de askeriyle Soğucak'a memur, 1789'da vezaretle Erzurum valiliği verilmişti (BOA. AE. SABH. I. 10. 899). Battal Hüseyin Paşa'ya Canikli Süleyman Paşa'nın oğlu Sadullah Bey'in ölümü ile 6 Nisan 1789 tarihinde Canik muhassılı görevi verildi (BOA. AE. SABH. I. 15. 1291). 20 Eylül 1789'da oğulları Hayrettin Bey'e mirâhur-ı evvel veya kapıcılar kâhyalığı payesi, Tayyar Mahmut'a da kapıcıbaşı payesi verilerek kendi bedellerinden aylıklarını ve yiyeceklerini de vermek suretiyle iki bin askerle Giresun'dan Çayağzı'na kadar olan sahillerin muhafazasına memur edildiler.

1788-90 Soğucak seraskerliği, 1790'da Kuban seraskerliği verilen Battal Hüseyin Paşa, 17 Temmuz 1790'da Anapa seraskeri olarak tayin edildi ve on bin askerle görev yerine gitmesi istendi. Fakat Battal Hüseyin Paşa'nın bazı bahaneler uydurarak görev yerine gitmemesi üzerine, daha kesin bir emir gönderildi. Tekrarlanan emirlerden sonra Trabzon'dan topladığı birkaç yüz kişilik bir birlikle 5 Eylül 1790 tarihinde Anapa'ya gitti. Kısa bir süre sonra da Sivastopol ve Kuban seraskerliğine atandı. Fakat zamanında hareket etmeyerek, Rusların işini kolaylaştırdığından ve az sayıdaki kuvvetlerle Rus birlikleri üzerine gittiğinden dolayı yenildi ve Ruslara esir düştü (Ahmet Cevdet, 1972, s. 1263-1281). Ekim 1791'de kale Rusların eline geçti. Buna çok içerleyen III. Selim, Caniklizâde ailesinin birçok fertlerini öldürttü (Karagöz, 2003, s. 149). Emlak ve eşyalarını müsadere ettirdi.

Canikli-zâde Tayyar Mahmut Paşa

Tayyar Mahmut Paşa, Trabzon ve çevre vilayetleri bir hanedan gibi yönetmiş, Canikli ailesine mensup Hacı Ali Paşa'nın torunu, Battal Hüseyin Paşa'nın oğludur. Battal Hüseyin Paşa'nın üç erkek oğlu vardı. Bunların büyüğü Hayrettin Ragıp Bey idi. 18 Ekim 1788 tarihinde Kapıcılar Kethüdası rütbesi (BOA. AE. SABH. I. 133. 8919) ve daha sonra kapıcıbaşı payesi ile Canik muhassılı görevi verilen (BOA. AE. SSLM. III. 20 1155) Hayrettin Bey'den Rus tehdidi altında olan Soğucak seraskeri Battal Hüseyin Paşa'ya asker göndermesi istendi.

Battal Hüseyin Paşa Amasya mütesellimi iken ikinci oğlu Tayyar Mahmut Paşa H. 1188 yılında (M. 1774-1775) Amasya'da doğmuştu (Abdizâde, 2022, 464). Dedesi Canikli Ali Paşa ile Cabbar-zâde Mustafa Bey arasında başlayan çekişme, merkezi yönetimin Cabbar-zâde Mustafa Bey'i desteklemesi üzerine, Canikli Ali Paşa'nın hareketi bir isyana dönüşmüş ve kuvvetleri Cabbar-zâde Mustafa Bey tarafından yenilmesinden sonra Ali Paşa Kırım'a firar etmek zorunda kalmıştı. Tayyar Mahmut Paşa da dedesi ve babası ile birlikte Kırım'da dedesinin satın aldığı çiftlikte 2 yıl kadar yaşamıştı (Karagöz, 2003, s. 101-103).

Hayrettin Ragıp Bey, 29 Ağustos 1791 tarihinde Canik ve Karahisar mukataaları verilmiş iken, babası Battal Hüseyin Paşa'nın Kabartay'da Ruslara yenilip esir olması ve Anapa'nın düşmesinden sorumlu tutularak önce tutuklanmış sonra da amcası Mikdat Ahmet Paşa ile birlikte başı kesilerek öldürülmüştü (Karagöz, 2003, s. 149). Aynı zamanda şair olan Hayrettin Bey'in, Ragıp mahlasıyla yazdığı şiirler başı kesilerek idam edilmesinden sonra, kendisi de şair olan kardeşi Tayyar Mahmut tarafından divan halinde toplanmıştır (Poyraz, 2014; Eliaçık, 2015, s. 23-34).

Rusların Kafkasya'yı istila teşebbüsleri üzerine Kafkas kabileleri İstanbul'dan yardım istemişti. Bunun üzerine Canik'te bulunan Battal Hüseyin Paşa'dan Anapa kalesine giderek Rus saldırılarına karşı durması istendi. Bu sırada oğlu Tayyar Mahmut Bey de Anapa'da oturmakta, kardeşi Hayrettin Bey de Canik'te bulunmakta idi. Battal Hüseyin Paşa bazı bahanelerle geç gittiği Anapa'da oturarak Kuzey Kafkas kabilelerine yardım için sefere çıkma emrine uymayı geciktirdiği için Rusların işinin kolaylaşmasına ve Kafkasya'daki durumun güçleşmesine neden olmakla suçlanmıştı. Battal Hüseyin Paşa'nın gecikerek ve az sayıda askerle Anapa'ya geldikten sonraki davranışları ve gecikmeyle çıktığı Kuzey Kafkasya seferinde 1790'da Ruslara yenilerek esir düşmesi, İstanbul'daki rakiplerinin elini güçlendirdi. Ruslarla iş birliği yaptığı şeklinde dedikodular yaygınlaştı ve bu doğrultuda kanaatlerin oluşmasına vesile oldu.

Battal Hüseyin Paşa'nın üçüncü oğlu Reşit Ali Bey hakkında diğer kaynaklarda bilgi olmayıp varlığı hakkında ulaşabildiğimiz çok az bilgi ise 14 Haziran 1798 tarihli belgede yer alan İstanbul'da bir evde oturtulması ve istediği yere gitmesi hakkındaki irade ve 20

Ekim 1791 tarihli tüm mal ve emvaline el konulması ile ilgili belgelerdir (BOA. HAT. 246. 13849; BOA. C. ML. 129. 56419).

3 Şubat 1791 tarihli belgede Battal Hüseyin Paşa'nın firari sayılması tüm mal varlığına el konulması Anapa'da oturan Tayyar Mahmut Paşa ve Canik'te oturan oğlu Hayrettin Paşa'nın sorgu için İstanbul'a gönderilmesine ve firar etmelerine izin verilmemesine dair Trabzon valiliği ve Anapa seraskerliğine atanmış olan Abdullah Paşa'ya yazılan emirler mevcuttur (BOA. C. DH. 97. 4820).

23 Şubat 1791 tarihli Abdullah Paşa tarafından gönderilmiş belgede ise Caniklileri tüm mallarına el konulması ile birlikte, Hayrettin Bey'in pederine karşı nefret duyduğunu, vezaret rütbesi ile iş verilmesi halinde faydalı olacağı ve Fera'ya hücum ettirilebileceği yazmaktadır (BOA. HAT. 175. 7590). 20 Ekim 1791 tarihini taşıyan emirde ise başta Battal Paşa, oğulları Canik muhassılı Hayreddin, Tayyar Mahmut ve (Reşit) Ali Beyler dahil tüm Canikli hanedanının emval ve eşyalarına el konulması istenmiştir (BOA. C. ML. 129. 5641). Buna karşılık 15 Mart 1791 tarihinde Abdullah Paşa'ya gönderilen emirde; Anapa'daki Tayyar Mahmut Bey'in İstanbul'a gönderilmesi, mallarının zapt edilmesi, üzerindeki Canik muhassılığı emaneten, ve Karahisar-i Şarki muhassılığının kendisine verildiğini yazılmıştı (BOA. HAT. 175. 7591; BOA. HAT. 175. 7592; BOA. HAT. 78. 3258).

Battal Hüseyin Paşa'nın yenilgisinde Anapa'da ikamet eden oğlu Tayyar Mahmut Bey de savaşta Ruslara esir olmuştu. Savaş sonrası anlaşmaya varılıp karşılıklı esir değiş-tokuşu yapıldığında bu işle görevli eski Özi Defterdarı İbrahim Efendi de Müslüman esirleri toplamak ve Osmanlı tarafına geçirmek için Nikolafka (Ukrayna'da Mikolayiv) bölgesinde idi. Bu sırada Battal Hüseyin Paşa'nın oğlu Tayyar Mahmut Bey de Kerson'da/Herson (Giresun) idi. Esir değiş tokuşundan yaralanmak için burada bulunan İbrahim Efendi ile bir görüşme yaptı. Bu görüşmede, Ruslara esir düştüğünü ve esir değiş-tokuşundan yararlanıp Devlet-i Aliyye'ye dönmek istediğini söyledi. Babası tarafından kendisine gönderilen mektupları İbrahim beye gösterip okudu. Mektuplarda; Battal Hüseyin Paşa, Bahçesaray'da Rusya Devleti tarafından kendisine yer verildiği ve geçinmesi için maaş bağladığını yazarak, *"Osmanlı tarafına gitmeyip Rus tarafında kalması halinde Tayyar Mahmut Bey'e de senelik 6 bin ruble maaş bağlanacağı ve rütbe verileceği"* şeklinde cezbedici, *"eğer benim evladım isen sözümü dinleyip her şartta bu tarafa gelsen aksi taktirde zorla getirilirsin"* şeklinde sözler yazıyordu. Bunları okuduktan sonra bunlara cevap olarak yazdığı mektupları da gösterdi. Bu mektuplarda;

"Ben Devlet-i Aliyye'nin sadâkatkâr bendesiyim. Devlet-i Aliyye'de bayağı rençberliği cihana değişmem. Sen Devlet-i Aliyye'nin bu kadar seneden beri senevî birkaç bin kîse akçe inâyetiyle tena'um eder ve sâyesinde merâtib-i celîle ihrâz etmiş makûleden iken, Devlet-i Aliyye'nin yarım akçelik işine yaramayıp velî-ni'metin olan Saltanat-ı Seniyye'ye sadâkat etmedin. Bakalım şimdi Rusya Devleti'nin ne makûle işine yarayacaksın. Yine hyânetin zâhir olacağı âşikardır. Kaldı ki ben senin evlâdından değilim. Nihâyetü'l-emr veled-i zinâyım lâkin Devlet-i Aliyye'ye sadâkati iltizâm etmişimdir. Ehl-i İslâm'dan olduğuma binâen Pâdişâh-ı Müslimîn olan şevketlü, kerâmetlü, azametlü, kudretlü efendimizden inâyet me'mûl ederim. Ve inşâallâhu te'âlâ Der-aliyye'ye vusulümde, mazhar-ı envâ'-ı inâyet olurum. Hâsılı bir vechile tarafına varmak ihtimâlim yokdur. Padişâh-ı âlem-penâh efendimizin memlûküyüm her vechile emr ü irâdesine mutî' ve münkâdım" (BOA. HAT. 226. 12583; BOA. HAT. 226. 12600-01)

diye yazmaktadır. Yanında bulunan diğere belgeleri de İstanbul'a geldiği zaman padişaha takdim edeceğini söylemiştir. Bunları söylerken yanında; eski Anapa muhafızı İpekli-zâde Mustafa Paşa, eski İsmail muhâfızı Sarı Mehmet Paşa, Cengiz soyundan gelen sultanlardan Mesut Giray Sultan ve eski İsmail şehri nüzül emini kapıcıbaşı Emin Ağa da bulunuyordu. Bu sözleri bunlar da mühürleriyle onaylamışlardı (BOA. HAT. 226. 12583).

28 Kasım 1792 tarihini taşıyan bu rapor, esir değış tokuşu yapılırken yazılmıştı. Bu beyandan sonra Tayyar Mahmut Bey, Kerson'dan ayrılıp Mikolayiv'e geldi. Beraber bulunduğu katile için esir değış tokuşunda görevli General Ribas ve Falu ile mutabakata varılmıştı. Fakat orada bulunan bazı Rus memurlar tarafından Tayyar Mahmut Bey'e topluluktan ayrılması şeklinde bir emir verilmiş ve geri çağrılmıştı. Bu durum esir değış tokuşunda yetkili generallere sorulduğunda Tayyar Mahmut Bey'in Rusya tarafından değış tokuş edilmesinde bir mani yoktur mealinde cevap alınmıştı. Birkaç gün geçtikten sonra General Ribas ve General Falu, Tayyar Mahmut Bey'i çağırıp; *"Sen korkmadan Devlet-i Aliyeye niçin gidiyorsun. Devlet-i Aliyeye ailenizden 7 yaşından yukarıdakileri idam etti. Seni de idam ederler. Genç yaşta sana yazık olur, gel bu tarafta kal"* dediler.

O da; *"Beni bin defa sorgulasanız da dünyayı bana bağışlasanız da her halükârda gideceğim. Benim bu tarafta kalmak ihtimalim yoktur. Benim idamımı gerektirecek bir suçum da yoktur. Ayrıca Devlet-i Aliyeye isterse af, isterse katl eder"* şeklinde cevap verdi. Tayyar Mahmut Bey'in Devlet-i Aliyeye'ye geleceği herkes tarafından görüldü ve esir kafilesiyle birlikte Osmanlı topraklarına doğru yola çıktılar. Tayyar Mahmut Bey (Romanya'da) Yaş'a kadar esirlerle beraber geldi. Fakat Yaş'ta olan Rus görevliler, Tayyar Mahmut Bey'i *"cebren ve kahren tutuklayıp Lehistan'da bulunan Kohosky adlı Generalin yanına gönderdi."* Alınan habere göre Tayyar Mahmut Bey bahara kadar Boğdan'da ikamet edecekti. Belgelerde Yaş kasabasına kadar ulaşan Tayyar Mahmut Bey'in buradan tekrar Rusya'ya gittiği yazıyordu (BOA. HAT. 223. 12440. B).

Babası, Battal Hüseyin Paşa adına ithafen Battalpaşinsk adı verilen şehirde esir olurken Tayyar Mahmut Bey'in diğere esirlerle birlikte Osmanlıya dönmesi bu şekilde engellendikten sonra babası ile birlikte yaklaşık 9 yıl esarete kaldı.

Rus Çarı 1. Pavel padişaha tavassutta bulunarak 1799 yılında Battal Hüseyin Paşa ve aile efradının affedilmesini temin etmesinden sonra Canikli-zâdeler tekrar Devlet-i Âliyye'ye döndü (Karagöz, 2003, s. 150). Rusya dönüşü 13 Mayıs 1799'da Trabzon valisi Battal Hüseyin Paşa'ya Canik muhassıllığının cizye ve avarızının idaresi tevcih edildi (BOA. AE. SSLM. III. 330. 19120). 3 Aralık 1799'da Battal Hüseyin Paşa, Trabzon valiliğine atanırken yakınlarına da çeşitli rütbelere dağıtıldı. Bu kapsamda oğlu Tayyar Mahmut Paşa'ya da 19 Ağustos 1799'da Büyük mirâhur payesi verildi (BOA. C. DH. 280. 13988).

1799'da Trabzon valiliği verilen Battal Hüseyin Paşa'ya Canik muhassıllığı cizyesi ve avarızının da idaresi verilmişti (BOA. AE. SSLM. III. 330. 19120). Ardından Mısır Seferi için asker toplanması ve sevk edilmesinde gösterdiği gayret ve hizmetlerinden dolayı 24 Mayıs 1800 tarihinde Erzurum valiliğine atandı (BOA. C. DH. 178. 882). 22 Haziran 1800'de Fransızların Mısır tahlie etmeyi kabul etmelerine rağmen harbe devam etmeleri üzerine Trabzon-Erzurum valisi Battal Hüseyin Paşa Mısır'ın boşaltılması için serasker tayin olundu (BOA. C. AS. 1154. 51318).

15 bin seçme askerle Mısır'a gitme emri alan Battal Hüseyin Paşa, maluliyeti sebebiyle vazifesine gidemeyeceğini, kendi yerine Erzurum eyaleti uhdesinde kalması şartıyla oğlu Mahmut Bey'e vezirlik rütbesi ile Trabzon valiliğinin verilmesini ve Mısır seraskerliğine gönderilmesini arz etmişti (BOA. HAT. 00032. 01543. 001. 001). III. Selim de Tayyar Mahmut Paşa'nın memur kılınmasına izin verdi ve Tayyar Mahmut Paşa babasının yerine Trabzon valiliğine getirildi. 15 Ekim 1800'de Mısır Başbuğu olarak Canik

civarından toplanan askerle, Mısır'a gitmek üzere Samsun'da hazırlanan Tayyar Mahmut Paşa, bu kadar askeri bindirecek gemi Samsun veya Trabzon'da bulunmadığı için İstanbul'dan kira bedeli seferiye akçesinden ödenmek üzere gemiler gönderilmesi istendi (BOA. HAT. 32. 1543).

Mısır'a başbuğ tayin edilip, Trabzon, Canik ve Karahisar sancaklarından topladığı askerlerle binmesi için İstanbul'dan gemiler kiralanıp Samsun'a gönderildi (BOA. AE. SSLM. III. 372. 21235). Gemilerin gönderilmesinden sonra da Trabzon Valisi ve Mısır Başbuğu Tayyar Mahmut Paşa, Fransızların Mısır'ı tahliye etmesi için deniz yolu ile İstanbul üzerinden İskenderiye'ye gitti.

Tayyar Mahmut Paşa'nın Dağlı Eşkiası Üzerine Gönderilmesi

Dağlı isyanları, 1790'lı yıllarda Rumeli'de ortaya çıkmış ve 20 yıl boyunca tüm Rumeli'de etkili olmuştu. Devletin taşradaki etkisinin zayıflaması, İstanbul'a yiyecek ve içecek sıkıntısı olarak yansımakta ise de Rumeli eyaletlerinde ise büyük kargaşalıklar yaşanmakta idi (Özkaya, 1983, s. 12-14).

Dağlı isyanlarına katılan ve etrafta yağmacılık yapan gruplarla, zaman zaman kıran kırana çatışmalar olsa da dağılan sonra başka bir yerde tekrar ortaya çıkan gruplar nedeniyle sonlandırılmadığı gibi affedilerek sonlandırma çabaları da bir sonuç vermemişti. Dağlı eşkıyalarının Rumeli topraklarındaki talanları yerleşik ahalinin buldukları yerlerden göç etmesi sonucunu doğuruyordu. Bu da devleti üretim ve vergi düzeninin bozulmasına yol açıyordu. Bu durum ayrıca İstanbul'da ve çevre bölgelerde kıtlığa neden oluyordu.

1791 tarihli Zıştovi antlaşması ile Osmanlı-Avusturya Macaristan savaşının, 1792'de Yaş antlaşması ile Osmanlı-Rus savaşının sona ermesinden sonra Osmanlı Rumeli'deki Dağlı eşkıyası üzerine kuvvet gönderme imkânı bulabilmişti. 20 Ekim 1791'de Çirmen mutasarrıfı Tahir Paşa Dağlı eşkıyası üzerine memur edildi (Özkaya, 1983, s. 21). Ayrıca bölgede görevli voyvoda ve ayanlardan Tahir Paşa'ya destek olması istenmişti. Ancak Tahir Paşa bölgedeki ayanlarla iyi geçinemediği için pek başarılı olamadı.

Eşkiasıların birbirine rakip olan ayanlardan destek alması tamamen ortadan kaldırılmaları için de önemli bir engeldi. İlerleyen zaman zarfında sorunun çözümü için Rumeli'ye birçok vali atandı. Ama hiç biri yerel ayanlardan bazılarının Dağlı eşkıyası ile iş birliği halinde olması nedeni ile başarılı olamadı. 7 Kasım 1800 tarihinde Dağlı eşkıyasının Balkanın beri tarafına tecavüze başladığı ve İstanbul yakınlarına doğru sarktığı için İstanbul'da konunun önemi artmıştı. Bu nedenle görevini tamamlayıp Mısır'dan dönüş yolunda olan Trabzon valisi ve Mısır başbuğu olan Tayyar Mahmut Paşa'nın elindeki kuvvetlerle eşkıya üzerine gitmesine karar verildi (BOA. HAT. 1334. 52037).

7 Kasım 1800'de, Rumeli'de Dağlı eşkıyası tenkiline memur Trabzon Valisi vezir esseyid Tayyar Mahmut Paşa ve adamları Mısır'dan İstanbul'a Sürüoğlu Mehmet Kaptan'ın gemisi ile (BOA. AE. SSLM. III. 148. 14409) geldi (BOA. AE. SSLM. III. 195. 11711).

Tayyar Mahmut Paşa'nın maiyeti için dergâh-ı âli topçularının 20. Cemaatinden, bölükten fazla bir grup, top arabaları, toplar, subaylar ve erler, çorbacısıyla birlikte Edirne'ye gönderildi (BOA. AE. SSLM. III. 222. 13028). Bunlar, 12 Ağustos 1801'de görevlerini tamamlayıp İstanbul'a döndüler. Bunlardan başka Tayyar Mahmut Paşa'ya 200 Osmanlı tüfeği ile 200 kantar ince İstanbul barutu da gönderildi (BOA. C. AS. 278. 11556). Rumeli'deki dağlı eşkıyasını bertaraf etmekle görevlendirilen Tayyar Mahmut Paşa'ya ve bu görevi başarması şartıyla Canik muhassıllığı da tekrar verilmiş ve yaklaşık 6 yıl Canik muhassıllığına devam etmişti (Karagöz, 2003, s. 150). Ayrıca bu görev esnasındaki masraflar için verilen paralar da Canik hassındaki gelirlerinden ve Şebinkarahisar'daki

kaya tuzu ocaklarından elde edilecek olan gelirlerden kesilmişti (BOA. AE. SSLM. III. 12698; BOA. AE. SSLM. III. 299. 17539).

Trabzon ağalarından silahşörân-ı hassadan Kalcı-zâde Memiş Ağa da bu seferde önemli işler yüklendiği için Tayyar Mahmut Paşa, 15 Kasım 1800 tarihinde Kalcı-zâde Memiş Ağa'nın payesinin dergâh-ı âli kapıcıbaşı (Serbevvin-i Dergâh-ı Âli) payesine yükseltilmesini istemişti (BOA. AE. SSLM. III. 417. 23937).

Dağlı eşkıyası, 1800 yılı eylül ayında doğu Trakya'ya inmiş ve İstanbul yakınlarındaki kazalara da zarar vermeye başlamıştı. Dağlı eşkıyasından 200 kadar eşkıya Uzuncaabad-ı Hasköy taraflarında Samakocuk Kapısı bölgesine halka zarar ziyan verdiği, haberi gelince bu eşkıyaların tard edilmesi emri Tayyar Mahmut Paşa'ya gönderildi. Evreşe (BOA. AE. SSLM. III. 45. 2645), Saray (BOA. AE. SSLM. III. 45. 2645) ve Midye (BOA. AE. SSLM. III. 45. 2646), Kırklareli (Kırkkilise) (BOA. AE. SSLM. III. 45. 2649), Çatalca (BOA. AE. SSLM. III. 45. 2650) kazalarına da Tayyar Mahmut Paşa'ya yardımcı olmaları için ferman yazıldı. Terkos ahalisine gönderilip ahali huzurunda kadı naibi Yakup Efendi tarafından okunan fermanda da müslim ve gayrimüslim ahalinin kazalarını savunmak için birlikte gayret göstermeleri istenmişti (BOA. AE. SSLM. III. 45. 2644).

17 Kasım 1800 tarihinde Rumeli'de Balkan'ın beri tarafında isyan eden Dağlı eşkıyasının tenkili için Trabzon valisi Tayyar Mahmut Paşa görevlendirilmiş ve ne kadar mühimmat ve top isterse kendisine gönderilmesi için emir verilmişti (BOA. C. ZB. 19. 937). Rumeli'de Dağlı eşkıyası tenkiline memur Tayyar Mahmut Paşa'ya Trabzon vilayetine ek olarak Çirmen Mutasarrıflığı da verildi (BOA. AE. SSLM. III. 329. 19064).

Başka bölgelerden gelen askerler, Tayyar Mahmut Paşa'nın bölükbaşları yönetiminde Dağlı eşkıyası üzerine gönderildi ve büyük başarı elde ettiler. Tayyar Mahmut Paşa eşkıyanın çözülmesini sağlamak amacıyla adamları vasıtası ile onlara haber gönderip, teslim olmaları halinde Anadolu'ya geçirilerek iskân edilmelerinin sağlanacağı konusunda görüşmeler yapmaktaydı. Ayrıca silahşörü Mustafa Ağa'yı bir mektupla eşkıyalara yollamıştı. Mustafa Ağa, eşkıyanın içine gidip konu üzerinde görüşmeler yaptı. Yapılan görüşmelerde eşkıya bu teklifi kabul ettiği bilgisi gelmiş idi. Bunun üzerine 22 Ocak 1801'de Tayyar Mahmut Paşa Bostancıbaşı ve Canik Askeri Başbuğu Abdurrahman Ağa ile Trabzon askeri başbuğu Kalcı-zâde Memiş Ağa'yı İstanbul'a gönderdi (Özkaya, 1983, s. 72).

31 Ocak 1801 de yazdığı mektupta eşkıyanın teslim olma arzusunu ve aflarını istişare etmek üzere iki dirayetli kişi gönderilmesini istemekte idi (BOA. HAT. 82. 3388-D). Fakat çembere alınıp sıkıştırılan eşkıya reisleri, Kara Fevzi ve Cenkçioğlu Kara Mustafa'nın verdikleri sözleri tutmayıp bunu bir oyalama taktiği olarak kullandıkları görülünce (BOA. HAT. 82. 3388-C) de hemen bu uygulamadan vaz geçilmiş, üzerlerine yürünmüştü. 2 Şubat 1801'de Filibe'ye bağlı Çakırcı köyünde Kara Fevzi ve avanesine bir baskın verilmiş ve kıran kırana bir çatışmadan sonra Kara Fevzi'nin önemli sayıda adamı kırılmıştı. Tayyar Mahmut Paşa'nın adamları da bu çatışmada kayıplar vermiş, atları vurulmuş tüfekleri de kırılmıştı. Yaralıların tedavisi, zayıatın tedariki için İstanbul'dan acil para istendi (BOA. HAT. 82. 3388-A).

26 Şubat 1801'de Tayyar Mahmut Paşa emrindeki 500 Tokat askeri Bostancıbaşı seyyid Hüseyin Ağa'nın emrine yollanmış ve sıkıştırılan eşkıya çareyi kaçmakta bulmuştu (Özkaya, 1983, s. 73). Fakat olay az bir kuvvetle bastırılabilir mahiyette değildi. Çünkü işbirlikçiler ve eşkıyalar geniş bir alanda hareket edebiliyordu. Bunun üzerine, 1801 yılı şubat ayında (BOA. AE. SSLM. II. 353. 20252) Dağlı eşkıyası tenkiline memur Tayyar Mahmut Paşa'nın maiyetine gönderilmek üzere Trabzon, Canik ve Karahisar-i Şarki sancakları ile Erbaa, Niksar ve çevre kazalardan güçlü kuvvetli gençlerden asker

toplanarak tam teçhizatları ile donanmış bir şekilde gönderilmesi istendi (BOA. AE. SSLM. III. 329. 19064). Fakat bu bölgelerden, daha önce Mısır ve Rumeli ordularına asker gönderildiği gibi mubayaa da yapıldığını, asker göndermelerinin mümkün olmadığını belirten dilekçeler gelmeye başladı. Bunun üzerine Trabzon'dan 1050, Canik, Karahisar ve Erbaa'dan 1200, Niksar ve Karakuş kazalarından 100 kişi olmak üzere toplam 2350 askerin, asker başına seksen kuruş olarak belirlenmiş bedeliyelerinin tahsil edilerek gönderilmesi istendi (BOA. C. AS. 383. 15838). Bu defa da bedel ödenmesi istenen sancak ve kazalardan bu parayı gönderecek kudrette olmadıklarına dair Karahisar-ı Şarki (BOA. AE. SSLM. III. 334. 19343; BOA. AE. SSLM. III. 334. 19344; BOA. AE. SSLM. III. 334. 19345; BOA. AE. SSLM. III. 335. 19370), Canik (BOA. AE. SSLM. III. 335. 19365; BOA. AE. SSLM. III. 335. 19368; BOA. AE. SSLM. III. 335. 19369) ve Trabzon (BOA. AE. SSLM. III. 335. 19371) sancaklarından cevaplar geldi (BOA. C. AS. 489. 20424).

Tayyar Mahmut Paşa ve bölükbaşları emrindeki kuvvetler, eşkiyaya aman vermemek için kararlı idi. 1801 yılı Mart ayı başında daha önce Rumeli valisi Osman Paşa'nın kendilerini teslim aldığına ve bıraktığına dair yazı göstererek Tayyar Mahmut Paşa kuvvetlerini aldatan eşkiyadan Filibeli Kara Mustafa ve İbrahim'in avanesiyle çatışmaya girildi ve bozguna uğratıldı (BOA. HAT. 75. 3100).

Sıkı bir takip ve izleme sonucu eşkiyadan İsaoglu ve Ciğercioğlu gruplarının Edirne'nin Sekbanlar köyüne geldiği haberi alındı ve süratle üzerlerine gidilerek yüzden fazla eşkiya ile Ciğercioğlu yaralı ele geçirildi (BOA. HAT. 75. 3119-H). Çatışma bölgesinden kaçan İsaoglu ve grubu ise takip edilmekte idi (BOA. HAT. 75. 3105). Bu sırada eşkiya ile ilişkisi tespit edilen Edirne cizyedarı Kara Ahmed'in de başı kesilerek İstanbul'a gönderildi (BOA. HAT. 75. 3119). Bu olaydan sonra eşkiya ile ilişkisi tespit edilen bazı yöneticiler görevden alınırken bazıları da cezalandırıldı.

Tüm bu işler olurken Tayyar Mahmut Paşa'nın geliri harcamalarına yetmiyor ve sık sık İstanbul'dan para ve cephane istemek durumunda kalıyordu. Ayrıca bu çatışmaların olduğu günlerde Eflak'a 1000 asker göndermesi dahi istenmişti. Fakat Tayyar Mahmut Paşa, çok ciddi bir şekilde ele aldığı eşkiya ile mücadeleyi zaafa uğratacak hiçbir işi kabul etmedi (BOA. HAT. 75. 31001).

Bu gelişmelerden sonra Tayyar Mahmut Paşa'ya Rumeli'de yeni sancaklar verilmek istendi. Hatta Rumeli valiliği dahi teklif edildi. Fakat Tayyar Mahmut Paşa 13 Mayıs 1801'de yazdığı cevapta, Rumeli valiliğini kabul edemeyeceğini belirterek bu göreve Bosna valisi veya Halil Paşalardan birinin atanmasını önermişti (BOA. HAT. 82. 3388-E). Daha sonra, her ne kadar reddetmiş ise de, borçlu olduğunu açıklayarak Keban ve Ergani Madeni kendi uhdesine verilirse Rumeli valiliğini de kabul edeceğini bildirdi (BOA. HAT. 83. 3441).

Tayyar Mahmut Paşa bölgede 1801 yılı yaz sonuna kadar görev yaptıktan sonra esas görev yeri olan Trabzon'a dönmüştür. Önemli bir miktarı ortadan kaldırılıp dağıtılan dağlı eşkiyasının, Rumeli'nin farklı bölgelerinde zaman içinde, tekrar, tekrar toparlanıp dağıtılması III. Selim, IV. Mustafa ve II. Mahmut döneminde devam etmiştir. Daha sonra Alemdar Mustafa Paşa'nın sadrazamlığı esnasında ise gücünü kaybederek ortadan kalkmıştı. Tayyar Mahmut Paşa bu olayların belli bir dönemde bölgede görevini başarı ile tamamlayıp Trabzon bölgesine döndü. Babası Battal Hüseyin Paşa'nın ölümünden sonra ailenin lideri olarak tekrar kuzey doğu ve doğu Anadolu'da Canikli-zâdelerin hâkimiyetini tekrar tesisi etti.

Bu durum, Amasya sancağının Cabbar-zâdeye verilmesi ile son bulmuştu. Cabbar-zâdeler ile Canikliler arasında bir çekişmenin mevcudiyeti biliniyordu. Tayyar Mahmut Paşa doğduğu yer olan Amasya'nın kendinden alınıp Cabbar-zâdelere verilmesinin yanlış

bir hareket olduğunu belirtmiş ve emrinden çıkan Amasya askerinin de kuvvetlerinden ayrılmaya başladığını bildirmişti. Bu durumda bu uygulamadan bir müddet için de olsa vaz geçildi (Abdi-zâde, 2022c, s. 464).

Amasya ayan ve halkının Tayyar Mahmut Paşa'dan şikâyetleri (Abdi-zâde, 2022b, s. 625; Abdi-zâde, 2022c, s. 464) devam ettiği için çare olarak Tayyar Paşa bölgeden uzaklaştırıldı. Diyarbakır ve ardından Erzurum valiliği ile görevlendirildi. 1802 yılında Rakka valiliğine gitmek istemeyen Sivas valisi Silâhdar Hüseyin Paşa'nın öldürülmesi görevini yerine getirdi. Bunun karşılığı olarak Trabzon valiliği ve Canik muhassıllığı tekrar kendine verildi. Sivas valisi Mustafa Paşa'nın ölümünden sonra Sivas valiliğinin de kendisine verilmesini istemiş fakat bu talebi kabul görmemişti. Çünkü Tayyar Mahmut Paşa'nın Ruslarla haberleştiğinden şüphelenen III. Selim, onun daha fazla güçlenmesini istememişti.

Amasya sancağı Tayyar Mahmut Paşa'nın elinde idi. Tayyar Mahmut Paşa'ya, Nizamı Cedid için asker temin etmesi teklif edildi. Fakat bunda gönlü olmadığı anlaşılınca, Cabbar-zâdenin yeni askeri düzenlemeye (Nizam-ı Cedid) destek ve asker temini taahhüdüne dayanarak Amasya sancağı Tayyar Mahmut Paşa'dan alındı ve 1805 yılında Nizam-i Cedid'i desteklemesi şartıyla Cabbar-zâde Süleyman Bey'e verildi. Ardından oğlu Celaleddin Bey'e de Sivas valiliği verildi.

Tayyar Mahmut Paşa, bu gelişmeden son derece alınmış bir şekilde padişaha Amasya sancağını geri almak isteğiyle mektuplar göndermişti. Tayyar Mahmut Paşa'nın durumu güven vermediği için saraydan eski mirâhur-ı sani Esat Efendi, Tayyar Mahmut Paşa'yı sakinleştirmek için gönderildi. Esat Efendi ve Tayyar Mahmut Paşa, Bafra kazasında görüştiler. Fakat Tayyar Mahmut Paşa bu davranıştan kendisinden çekinildiği şeklinde bir anlam çıkarttı. Durum Tayyar Mahmut Paşa tarafından kabul görmediği gibi Cabbar-zâdelerin üzerine yürümek için hazırlandı.

Durumdan haberdar olan III. Selim, Rumeli'deki gibi Anadolu'da da bir gaileye yol açmamak için Amasya'yı Süleyman Bey'den aldı. Bu durum Tayyar Mahmut Paşa'yı sakinleştirmemiş aksine cesaretlendirmişti. Tayyar Mahmut Paşa İstanbul'daki taraftarlarının da teşvikiyle açıkça Nizam-i Cedid karşıtlığı yapmaya başladı (Karagöz, 2003, s. 151).

Tayyar Paşa harekete geçip Cabbar-zâde taraftarı olan kazaları basarak yağmaladı. Amasya'yı aldığı gibi Tokat ve Zile'yi de ele geçirdi. Bu hareketi isyan sayıldığı için Tayyar Mahmut Paşa idama mahkûm edildi. 1805'te Erzurum valisi Yusuf Ziya Paşa, Tayyar Mahmut Paşa'nın üzerine gönderildi. Tayyar Mahmut Paşa'ya önceden verilmiş olan Trabzon eyaleti valiliği ve Canik muhassıllığı 23 Mayıs 1805'te Tayyar Mahmut Paşa'dan alınarak Erzurum eyaletine ilave eski sadrazam Yusuf Ziya Paşaya verildi (Asım Tarihi, 2015, s. 124). Amasya Valisi Cabbar-zâde ve Viranşehir voyvodası Hacı Ahmed-zâde ve Kastamonu mütesellimi Altıkulaç-zâde Mehmet Ağa ve diğer komşu ayanlar Tayyar Mahmut Paşa'nın idamı işiyle görevlendirildi (Asım Tarihi, 2015, s. 133-134). Yusuf Paşa'nın Cabbar-zâde ile birlikte haberleşip Zile'de buluşup şiddetli bir şekilde üzerine geldiğini öğrenen Tayyar Mahmut Paşa, derhal Trabzon'a gitmek üzere gemiyle Bafra'dan ayrıldı. Fakat daha sonra Rusya'ya iltica etmek üzere Kırım tarafına gittiği anlaşıldı (Asım Tarihi, 2015, s. 135).

Trabzon Vilayeti 26 Şubat 1806 günü Mısır Valisi Hurşid Paşa'ya verilmişti. Fakat bölgeden talimli asker toplanmanın zorluğu yanı sıra halkının kolay kontrol altına alınamayacağı da bilinmektedir. Öte yandan Tayyar Mahmut Paşa'nın taraftarları ile birlikte bölgede ihtilal çıkartmaya yönelik faaliyetleri nedeniyle 27 Şubat 1806 günü

Hurşit Paşaya, Rumeli'de Karlı İli ve Eğriboz verilerek Trabzon da Yusuf Rıza Paşaya verilmiştir (Asım Tarihi, 2015, s. 172).

Tayyar Mahmut Paşa Kırım'daki çiftliklerinde ikamet ederken, İstanbul'da III. Selim tahtan indirilmiş ve IV. Mustafa tahta çıkmıştı. Bu duyulunca Tayyar Mahmut Paşa Kırımdan bir gemiye binerek 1807 Temmuz'unda İstanbul'a geldi ve eski Kapı Kethüdası Ömer ağanın deniz kenarındaki yalısına indi (Asım Tarihi, 2003, s. 949-950). Tayyar Mahmut Paşa'nın Rusya'dan geldiğini duyan Padişah da memnun olmuş, huzura davet edip, kabul etmiş ve bir müddet sohbet etmişti. Sarayda güzel ağırlanan Tayyar Mahmut Paşa, 27 Şubat 1808 tarihinde Musa Paşa azledilerek onun yerine sadaret kaymakamlığına getirildi (BOA. TS. MA. e 785. 23).

Sadaret kaymakamlığı, Sadrazâmlıktan bir önceki görevdi. Bu durum, Tayyar Mahmut Paşa karşıtı hizip tarafından Tayyar Mahmut Paşa'nın sadarete göz koyduğu şeklinde dedikodular yayılmaya başlandı. Dönen bazı dolaplardan sonra Tayyar Mahmut Paşa 2 Nisan 1808 tarihinde bu görevden ve vezirlikten azledildi (BOA. TS. MA. e 866. 81). Varna'da ikamet etmek üzere İstanbul'dan sürüldü (BOA. TS. MA. e 693. 1). Varna'da ikamet ettirilen Tayyar Mahmut Paşa, hakkında dedikodu bu sürgünden sonra da devam etmekteydi.

Sonuçta II. Mahmut idam fermanını onayladı ve Tayyar Mahmut Paşa, Ağustos 1808'de idam edildi. Çocuğu bulunmayan Tayyar Mahmut Paşa'nın eşi sefalet içindeki yaşamını devletten aldığı yardımlarla sürdürmüştü (Serbestoğlu, 2006, s. 103).

Sonuç

Canikli ailesinin Trabzon merkez olmak üzere tüm orta ve doğu Karadeniz'i bir hanedan şeklinde birkaç nesil yönettiği bilinmesine rağmen konunun hala daha yeteri kadar ele alınıp aydınlatılmamış yönleri ve bir arka planı olduğunu söyleyebiliriz. Aile mensupları Bolu'dan Kırım'a tüm Karadeniz sahili ve iç kesimlerdeki mücavir vilayetlerde birkaç nesil yöneticilikler yapmış ve bir hanedanlık haline gelmişti.

Canikli-zâdeler; bu dönemde ortaya çıkmış olan diğer yerel hanedanlarla benzer birçok özelliğe sahiptiler. Bu geniş coğrafyada hâkimiyetlerini sürdürdükleri dönemde, ailenin lideri olarak yönetimde yükselmiş olan Süleyman Paşa, Ali Paşa ve Battal Hüseyin Paşa hariç ailenin paye ve unvana sahip birçok ferdi devlet tarafından idam edilmiştir. Saltanat zor günlerinde, Canikli-zâdelere ihtiyaç duyduğu zamanlarda her ne bahasına olsa da onlara görev vermiş, zor görevler onların elinde sıradan işe dönüşmüştür. Bu da onların tekrar, tekrar, etkinliklerini artırmasına, güçlerini yükseltmesine vesile olmuştur. Fakat bu başarıları, karşılarındaki hizbi ürküttüğü gibi arkalarında daima bir fitne değirmeninin dönmesine de vesile olmuştur.

Daha genç bir serdar iken ve Mısır seferinden askeri ile dönerken İstanbul'u tehdit eden Dağlı eşkıyası üzerine görevlendirilen Canikli Tayyar Mahmut Paşa'nın bilgi ve enerjisinin sonucu olan başarıları daima başına dert olmuştur. İmparatorluk başkentinde çöreklenmiş ve hiziplere bölünmüş olan kadrolar, gerçekte imparatorluğun ruhunu da yok etmekteydiler. Canikli-zâdelerin karşısına da dikilen hizip, başarılarını gördükçe Tayyar Mahmut Paşa'nın da önünü kesip engelleme çabası sergilemiştir. Bu durum dedesi ve babası gibi onda da isyana giden yolunun taşlarını döşemiştir.

Ailenin çok geniş bölgede hâkimiyetlerini tekrar ve tekrar elde etmeleri bizim tarihçilerimiz tarafından çoğu defa konu edilmiştir. Ama Osmanlı mülkünde çekişme halinde olan İngiltere, Fransa ve Rusya gibi büyük güçlerin, Canikli-zâdeler ve benzer yerel hanedanları izlememesi, ilişki kurmaması mümkün değildir. Ayrıca art arda Canikli-zâdeleri gözden düşürüp, isyan bayrağını kaldırmalarına yol açan İstanbul'daki karşıt

hizip, Tayyar Mahmut Paşa'da da hedefine ulaşmıştır. Genç araştırmacılarımızın belgelerden hareketle bu hizipleri ve etkiledikleri süreçleri tespitlerle ortaya çıkartmaları gerekir.

Diğer yandan Canikli-zâde Ali Paşa, oğlu Battal Hüseyin Paşa ve onun oğlu Tayyar Mahmut Paşa'nın isyan bayrağını kaldırarak ciddi bir hazırlıkla bekleyen güçler karşısında yenilgiye uğrayıp Rus tarafına firar etmeleri, bir müddet Rusya'da ikamet ettikten sonra ihtiyaç hâsıl olunca tekrar geri gelip eski güçlerini elde etmeleri konusu, ikincil bir konuymuş gibi ele alınıp yeterince değerlendirilmemiştir. Canikli-zâdeler için üç defa tekerrür etmiş bu konuda belgelerin yetersizliği hiç şüphesiz en önemli etkenlerden birisidir. Ama konu, farklı belgelere ulaşıp ele alınmaya da muhtaçtır.

Dağlı isyanları bir türlü söndürülemeyen bir yangın gibi devleti Rumeli'de 20 seneden fazla bir süre etkilemiştir. Yeni yaklaşımlar ve bilgilerle tekrar ele alınmaya muhtaçtır. Tayyar Mahmut Paşa'nın bir yıllık bir görev süresinde yaptıkları ise kontrolden çıkan olayların sadece kontrol altına alınabilmesi sonucunu doğurmuş, asıl temel nedenler görülüp anlaşılmadığı ve tedbirler geliştirilip uygulanmadığı için olaylar başka alan ve mecralarda sürmüştür.

KAYNAKÇA

- Abdizâde Hüseyin Hüsâmeddin Yaşar (2022a). *Amasya Tarihi I-V*. Samsun: Uğur Ofset.
- Abdizâde Hüseyin Hüsâmeddin Yaşar (2022b). *Amasya Tarihi VI-VIII*. Samsun: Uğur Ofset.
- Abdizâde Hüseyin Hüsâmeddin Yaşar (2022c). *Amasya Tarihi IX-XII*. Samsun: Uğur Ofset.
- Ahmet Cevdet Paşa (1972). *Tarih-i Cevdet I-VI*. İstanbul: Hikmet Neşriyat.
- BAY, A. (2007). *Trabzon Eyaletinde Müttegallibe Hareketleri ve Âyanlık (1750-1850)*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- ELİAÇIK, M. (2015). "Tayyar Mahmut Paşa-yı Samsunî'nin Sâkînâmesi". *Turkish Studies*. X/8: 23-34.
- KARAGÖZ, R. (2003). *Canikli Ali Paşa*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Mehmed Süreyya (1996). *Sicill-i Osmanî*. V. (hzl. Nuri Akbayar, akt. Seyit Ali Kahraman). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- MERT, Ö. (1992). "Canikli Ali Paşa Ailesi". *TDV İslam Ansiklopedisi*. VII: 151-154.
- Mütercim Ahmed Âsım Efendi (2015). *Âsım Efendi Tarihi (Osmanlı Tarihi 1218-1224/1804-1809) İnceleme-Metin*. 2 C. (hzl. Ziya Yılmaz). İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı.
- ÖZKAYA, Y. (1972). "Canikli Ali Paşa". *Belleten*. XXXVI/144: 483-525.
- ÖZKAYA, Y. (1973). "Canikli Ali Paşa'nın Risalesi Tedabürü'l Gazavat". *A. Ü. Tarih Araştırmaları Dergisi*. V-VII/12-13: 119-191.
- ÖZKAYA, Y. (1994). *Osmanlı İmparatorluğunda Ayanlık*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- POYRAZ, Y. (2014). *Tayyar Mahmut Paşa ve Divanı*. Samsun: Etüd Yayınları.

- SERBESTOĞLU, İ. (2006). "Trabzon Valisi Canikli Tayyar Mahmud Paşa İsyanı ve Caniklizâdelerin Sonu (1805-1808)". *Uluslararası Karadeniz İncelemeleri Dergisi*. I/1: 89-105.
- ŞAHİN, C. (2003). *The Rise and Fall of an Ayân Family in Eighteenth Century Anatolia: The Canikli-zâdes (1737-1808)*. Ankara: The Institute of Economics and Social Sciens of Bilkent University. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- YÜRÜK, E. (2014). *Trabzon-Giresun-Gümüşhane Eksenindeki Ayan Aileleri ve Faaliyetleri (1750-1800)*. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Osmanlı Arşivi

BOA. A. AMD. 26. 17.; BOA. AE. SABH. I. 10. 899.; BOA. AE. SABH. I. 15. 1291.; BOA. AE. SABH. I. 133. 8919.; BOA. AE. SSLM. III. 20. 1155.; BOA. AE. SSLM. III. 12698.; BOA. AE. SSLM. III. 148. 14409.; BOA. AE. SSLM. III. 195. 11711.; BOA. AE. SSLM. III. 222. 13028.; BOA. AE. SSLM. III. 299. 17539.; BOA. AE. SSLM. III. 330. 19120.; BOA. AE. SSLM. III. 372. 21235.; BOA. AE. SSLM. III. 417. 23937.; BOA. AE. SSLM. III. 417. 23937.; BOA. AE. SSLM. III. 45. 2644.; BOA. AE. SSLM. III. 45. 2645.; BOA. AE. SSLM. III. 45. 2646.; BOA. AE. SSLM. III. 45. 2649.; BOA. AE. SSLM. III. 45. 2650.; BOA. AE. SSLM. III. 329. 19064.; BOA. AE. SSLM. III. 334. 19343.; BOA. AE. SSLM. III. 334. 19344.; BOA. AE. SSLM. III. 334. 19345.; BOA. AE. SSLM. III. 335. 19365.; BOA. AE. SSLM. III. 335. 19368.; BOA. AE. SSLM. III. 335. 19369.; BOA. AE. SSLM. III. 335. 19370.; BOA. AE. SSLM. III. 335. 19371.; BOA. AE. SSLM. II. 353. 20252.; BOA. C. AS. 278. 11556.; BOA. C. AS. 383. 15838.; BOA. C. AS. 489. 20424.; BOA. C. AS. 1154. 51318.; BOA. C. AS. 13841.; BOA. C. DH. 97. 4820.; BOA. C. DH. 178. 882.; BOA. C. DH. 249. 12401.; BOA. C. DH. 280. 13988.; BOA. C. DH. 341. 17050.; BOA. C. ML. 129. 56419.; BOA. C. ML. 129. 5641.; BOA. C. ZB. 19. 937.; BOA. HAT. 32. 1543. 1. 1; BOA. HAT. 75. 3100.; BOA. HAT. 75. 3100-I.; BOA. HAT. 75. 3105.; BOA. HAT. 75. 3119.; BOA. HAT. 75. 3119-H.; BOA. HAT. 78. 3258.; BOA. HAT. 82. 3388-A.; BOA. HAT. 82. 3388-C.; BOA. HAT. 82. 3388-D.; BOA. HAT. 82. 3388-E.; BOA. HAT. 83. 3441.; BOA. HAT. 175. 7590.; BOA. HAT. 175. 7591.; BOA. HAT. 175. 7592.; BOA. HAT. 223. 12440-B.; BOA. HAT. 226. 12583.; BOA. HAT. 226. 12600-01.; BOA. HAT. 246. 13849.; BOA. HAT. 1334. 52037.; BOA. TS. MA. e 693. 1.; BOA. TS. MA. e 785. 23.; BOA. TS. MA. e 866. 81.

EXTENDED ABSTRACT

Tayyar Mahmut Paşa was the last representative of Canikli-zâde family. The period in which Canikli-zâdes emerged and were influential coincided with the second half of the 18th century and the first quarter of the 19th century – while many overlords and Ayan families became stronger, gained regional power, and ruled over their territories as dynasties. The family rose and got stronger by seizing Canik Muhasallık in Canik Sanjak at the western end of Trabzon. One important factor behind that was that the overlords Trabzon inactivated authority of centre in their regions with each other, and thus harmed locals.

Canikli-zâde Süleyman Ağa and his brother Ali Ağa, with whom he saved Canik Muhasallık, was assigned to solve the Dizdaroğlu incident, which led to the capture of

Giresun Castle. After successfully getting the job done, Süleyman was appointed as governor of Trabzon in 1757 under the rank of "Mirmiran". Upon his death in 1773, his brother Ali Pasha took over his position – himself having enjoyed a very successful career up to that point.

During Ali Pasha's reign, Canikli-zâde territory further expanded and the family grew. In addition to Trabzon, Erzurum, Sivas captured under Canikli-zâde as well. This in return led those who did not approve this family's rise to take actions. Ali Pasha was eventually given the death penalty for not obeying central orders during his second Crimean military service. Meanwhile, Cabbar-zâde Mustafa Pasha, one of his rivals, was sent to fight him. Ali Pasha along with his family, his eldest son Battal Hüseyin, and his grandchildren all fled to Crimea under the protection of the Russians.

Erzurum Governor Ahmed Mikdat, Ali Pasha's son, was arrested and exiled to Seddülbahr Castle. Once conditions changed, Ali Pasha's help was needed. The Crimean Khan Shahingiray intervention led Ali Pasha's forgiveness and his territory and honors were given back to him. After Ali Pasha's death in 1785, his son Battal Hüseyin was appointed as Erzurum's governor, then Oriental Serasker, and by 1786, the governor of Trabzon. He later appointed as Soğucak's serasker in 1788-90, and Kuban's serasker in 1790. On July 17, 1790, he was sent to fight in Anapa along side 10,000 soldiers.

However, he postponed this through repeated excuses and went to Anapa on in September 5, 1790 instead with a small force gathered from Trabzon. Shortly thereafter, he was stationed in Sivastopol and Kuban. Taking action with an under-equipped military the conflict all the easier for the Russian to eventually win and hold him captive. All of this caused the opposing anti- Canikli-zâde groups to take action. Battal Hüseyin Pasha, like his father Ali Pasha, took refuge in Russia after he was sentenced to death too.

Russian forces also prisoned Young Tayyar Mahmut upon capturing and occupying Anapa. Even though he gained refugee status by Russians via his father's efforts, he nevertheless opted to return Ottoman territory through an agreement for prisoner exchange after the war, where he found himself in communication again with Ottoman officials. Upon his return, other members of his family were threatened with the death penalty.

Tayyar Mahmut attempted to head to the city of Yaş in Romania from Crimea, but was blocked by Russian authorities upon his father's (Battal Hüseyin Pasha) request. Once a peace and friendship treaty was issued with Russians, upon Russian Tsar Pavel's request Battal Hüseyin Pasha was pardoned in 1799. Along with his former titles, territories he previously ruled over were also re-granted him and his children.

While Battal Hüseyin Pasha was governor of Erzurum, his son Tayyar Mahmut was appointed as Governor of Trabzon. Later on, when Hüseyin Pasha became an Egyptian's serasker, he asked that his son take his place and be honoured the rank of vezaret. Tayyar Mahmut Pasha ended up becoming both the governor of Trabzon and Chief of Egypt at the same time.

After securing the evacuation of Egypt on his way back to Trabzon via Istanbul by sea, Tayyar Mahmut found himself up against mountain bandits rebelling in Rumeli around İstanbul. Central authorities decided to send him and his forces to fight them.

He was given artillery, weapons and ammunition at his. He achieved great success against bandits. On February 2, 1801 he raided Kara Fevzi and his group in Çakırcı village in Plovdiv (Filibe), killing almost everyone there. He also battled against Kara Mustafa and Filibeli İbrahim. Through surveillance, he discovered that two groups, İsaoğlu and

Ciğercioğlu had captured the village of Sekbanlar in Edirne. He struck back and seized hundreds of bandits.

Upon his victory, he was offered to govern Rumeli, but he refused, and opted to return back to Trabzon, where he would rule until the summer of 1801. After his father's death, Tayyar Mahmut assume the role of leading over all of the Canikli-zâde territories across northeastern and eastern Anatolia.

Once the Amasya Sancak was given to Cabbar-zâde family (with whom it had good relations), the dynasty broke out in internal strife and eventually collapsed in on itself. Tayyar Mahmut would eventually admit to authorities that taking Amasya (where he was born) was a mistake.

Encouraged by his supporters in Istanbul, he began emerge as Nizam-ı Cedid's new opponent. He raided and looted provinces that acted as Cabbar-zâde followers. As a result, he was charged with instigating a rebellion, and sentenced to death. In 1805, Yusuf Ziya Pasha (governor of Erzurum) was sent to Trabzon to replace Tayyar Mahmut.

Like his grandfather before him, Tayyar took refuge in Crimea. By then Sultan Selim III's rule came to an end and Mustafa IV ascended the throne. Tayyar Mahmut Pasha visited Sultan Mustafa in Istanbul in July of 1807. In February of 1808, Tayyar Mahmut became the Sadaret governor after Musa Pasha's dismissal. This title was the former post of tje Grand Vizier; therefore opponents and rivals alike lobbied against him. He was dismissed from his duties in April 1808, and went into exile in Varna. He was executed in August 1808 under Mahmut II's orders. He was survived by his wife but had no children - she spent the remainder of her life in poverty.